

FLORANCE NIGHTINGALE VE HEMŞİRELİK

Çaylan PEKTEKİN
İst. Üni. İst. Tıp Fak.
Florance Nightingale Hem-
Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi

İtalya'nın Floransa şehrinde 1820 yıllarında Fanny ve William Nightingale'in ikinci kızları Florance Nightingale dünyaya gelir. Aile Florance'in ablası olan ve 1819 yıllarında Napoli'de doğan Parthenope'yi Pop, Florance'yi ise Flo takma adlarıyla çağırıyorlardı. Florance'a Pop'dan daha güzel, zarif ve kibar yüzlü bir kızıdı.

Asil bir İngiliz ailesinin kızı olan Florance 25 yaşına geldiği zaman fakir ve yoksullara yardım etme, bakım evleri kurma hayali ile yaşamıştı. Avrupa'nın birçok yerlerini gezme olanağını bulan Florance özellikle dekones ve rahibelerin çalışmaları ile ilgilenmiş ve çoğu zaman onları yetersiz bulmuştur.

1853 yılında çıkan Kırım savaşında birçok İngiliz askeri yaralanmış, bakım gereksinimi içinde bekliyordu. Devrin İngiliz Savunma Bakanı Sidney Herbert Florance'ı bir mektupla Üsküdar'a davet etmişti. Onun için bu davetin önemi hastalara bakım isteğini iletme olanağının ortaya çıkmış olmasıydı. Bu nedenle daveti kabul ederek Üsküdar'a gelir. Üsküdar'daki yaşamı Haydarpaşa Hastanesi ile Selimiye Kışlası arasında geçer. Geceleri elinde lamba ile dolaştığı için ona "Lambalı Kadın" adı verilir. Burada başarılı çalışmalar yapan Nightingale 1856'da İngiltere'ye döner ve hemşireliğe yeni bir görüş biçimi, anlam getirmeye çalışır. Hemşirelik öğretim ve yönetimine de önem vererek modern hemşireliğin ilk kurucusu olur. Ayrıca dünyamıza Sağlık Komisyonu, Kızılhaç Örgütü gibi yararlı kuruluşları da armağan eder.

1910 yılında Londra'da öldüğü sıralarda Milletlerarası Kızılhaç Örgütleri konferansı şu mesajı gönderir: "İlk Kızılhaç hareketinin öncüsü Miss. F. Nightingale, ıstırap çeken beşeriyet uğrunda sarfettiği kahramanca uğraşları bütün asırlar boyunca ve dünya durdukça tanınacak ve hayranlıkla anılacaktır." (1)

Onun insanlığa miras bıraktığı bu yararlı uğraş acaba ilkel devirlerde ve daha sonraki tarihsel evrelerde nasıldı? Niçin Nightingale hem-

şireliğin tarihsel simgesi olmuştur? Ülkemiz hemşireliği ne durumdadır? Modern hemşireliğin tohumlarının atıldığı yurdumuzda hemşirelik için uğraş verenler yok mudur? Bu soruları şu yanıtlarla aydınlatmaya çalışalım.

İlkel devirlerde ve daha sonraları dinsel ve sosyal etkiler altında kalan tıbbın gerek hemşireleri, gerekse doktorları, sihirbazlar olmuşlardır. Kadınlar hasta bakımı ile uğraşılarsa da etkili olmamışlardır (2). Yazı ve takvimin icadı ile, Sümerlerde, Etitürklerinde, Babililerde, Asurlularda, Mısırdaki, Hindistanda, İranda, Yunanistanda, Roma ve Çinde hasta bakımı biraz daha önem kazanmıştı. M.Ö. 331 yıllarında İskender ilk defa Anatomi ve Fizyoloji bilgilerine önem veren üniversiteyi kurmuştur. Şüphesiz ki hemşirelik bu çağlarda henüz anlam kazanmamıştır.

Uzun yıllar dinsel etkilerden kurtulamayan hemşirelik toplumsal baskıların etkisinde kalmış ve uğraşlar oldukça sınırlı olmuştur. Hristiyanlarda kiliselerden dekon, dekones ve rahib ile rahibelerin hasta bakımı ile ilgilendikleri görülür. Müslümanlarda yaralı ve hasta bakımı için ilk kadın topluluğu Hz. Muhammed zamanında kurulmuştur. Bütün bunlara rağmen İslamiyette hemşireliğin anlamı çok geç anlaşılmıştır. Harpte hasta bakımı açısından ün yapan Hatice (Hz. Muhammed'in karısı), Ayyşe (Ebubekir'in kızı), Sevda, Hafsa, Cüveyriye, Safiye, Meymune gibi isimler görmekteyiz (2). Osmanlı İmparatorluğunda kadınların sosyal işler ve hasta bakımında gönüllü olarak çalıştıklarını görürsek da modern anlamdaki hemşirelik Cumhuriyet devri ile başlamıştır.

Tüm Dünya hemşireliğinin kurucusu olan Florance Nightingale'in 1853 yıllarında başlayan Kırım Savaşı nedeniyle Türkiye'ye gelmesi ve İstanbul Selimiye Kışlasında yaralı hastalara bakım vermesi ülkemiz hemşireliği için büyük bir anlam taşımaktadır. Çünkü hemşireliğin ilk tohumları ülkemizde atılmış ve burada yeşermeye başlamıştır.

Yurdumuzda uzun yıllar yer alan hemşirelikle ilgili yanlış görüşler bu gün oldukça değerini yitirmiştir. Batılı ülkelerin hemşirelik standartlarına erişme savaşımını verirken dışta WHO (Dünya Sağlık Örgütü), CENTO, ICN (Uluslararası Hemşirelik Konseyi) ile işbirliği yürütülmekte, içte de T. H. D. (Türk Hemşireler Derneği) kanalı ile ülkemiz hemşireliğinin gelişimi için çalışmalar yapılmaktadır. Artık hemşirelik ile ilgili araştırmalar yapılmakta ve hasta bakımına daha bilimsel boyutlarda yaklaşılmaya çalışılmaktadır. Her ne kadar bu çalışmalar maddi ve manevi sorunlar nedeniyle yaygınlaşmamışsa da inanılıyor ki hemşirelik bilim ve teknolojiindeki gelişmeler, sağlıklı bireylerin sağlığının devamı ve hasta olanların da kapsamlı bakımına (hastayı bir birey ve toplumun bir üyesi olarak anlayabilmek üzere, fiziksel, psikolojik ve sosyolojik bilimlerin çeşitli

alanlarındaki bilgileri birleştirmeyi önermektedir) daha da ışık tutacak ve insanların sağlıklı ve mutlu yaşamını etkileyecektir (3).

Hemşirelik tarihsel süreç içerisinde Dünya'da ve ülkemizde gelişim savaşımını verirken bir taraftan da bizlere bu insanlık hizmetini miras bırakan F. Nightingale unutulmamakta onun doğum günü olan 12 Mayıs'ın rastladığı hafta bütün Dünya'da ve Ülkemizde Hemşirelik Haftası olarak kutlanmaktadır.

1. Cecil W. S. (Çeviri: S. Huri). : Sonsuz Fedakârlık. İstanbul, 1973.
2. Erhan S. : Hemşirelik Tarihi, İstanbul, 1978.
3. Velioglu P. : Hemşirelik Üstüne Düşünceler, İstanbul, 1977.

PLACEBO - HARİKA BİR İLÂÇ İNANCIN TEDAVİDEKİ ROLÜ

Volker HENN

İçlerinde etkileyici hiç bir madde yoktur, fakat buna rağmen onlarla hayret verici sonuçlar alınmaktadır. Placebo'lar hastaların en az üçte birinde başağrısı, deniz tutması, korku, ya da yara sancıları gibi oldukça ciddi şikâyetleri azaltır, hatta iyi ederler. Birçok doktorların ve şarlatanların başarılarında önemli bir rol oynayan Placebo- etkisi yalnız bir kuruntu, bir hayâl ürünü değildir, o beyinde ölçülebilen değişikliklere yol açabilir.

Bayan Erna Huber uykusuzluktan şikâyet ettiği zaman, doktoru ona büyük kırmızı haplar verdi ve bu haplar hastaya iyi geldi, bayan Huber geceleri mükemmel uyumağa başladı. Hastanın bilmediği bir şey vardı: aldığı hapların içinde şekerli bir maddeden başka birşey yoktu.

Haftalardan beri ağır sancılardan şikâyet eden Emil Grubenmann, ağrılarının nedenini incelemek için röntgen filminin alınmasından sonra birden bire doktora durumunun oldukça düzeldiğini söylüyordu.

Bu iki durumun ortak olan bir tarafı vardı: modern tıbbın kurallarına göre hiç bir yararı olmaması gereken, hayali bir tedavi, anlaşılmayan bir sebepten olumlu sonuçlar vermişti. Doktor olmayan birçok kimseler, doğal iyi

ediciler uzun zamandan beri Placebo- etkisi adı verilen bu tedavi tarzından başarı ile faydalanmışlardır. Birçok tecrübeli doktor da bu Placebo'lardan yararlanmıştı: Placebo nedir? - içinde ilâç etkisi gösterecek hiç bir madde bulunmayan şeker hapları veya enjeksiyon için suda eritilmiş biraz tuz, "gerçek" ilaçların tanınmasından üç, dört yüzyıl geçmediği göz önünde tutulursa, Placebo'lar o büyüü etkileriyle insanın bildiği en eski iyi edici "ilâç" lardan sayılabilir.

Malarya'ya karşı kullanılan ilk ilâç olan kinin, ancak 17 nci yüzyılda, kalp yetersizliğine karşı alınan digitalis 18 inci yüzyılda bulunmuştur. Matbaanın bulunmasından sonra yayınlanan ilk tıp kitapları, aynı zamanda daha eski el yazma müsveddeler hayret edilecek kadar geniş ve değişik bir yığın "tıbbî" tavsiyeleri içermektedir: Ağzdan alınmak üzere karışık otlardan yapılan çaylar, toz haline sokulmuş merkep tırnakları, kıymetli taşlar, vücuda sürülmek üzere özel yağlar, kurutulmuş engerek yılanları, hayvansal organlar ve akıl ve hayale gelmeyen birbirleriyle karıştırılmış daha birçok maddeler. Hastalar ısıtılır, soğutulur, kesilirdi. Ateşi olan hastalara hiç bir surette su verilmezdi; iç hastalıklarda hastadan kan alma, hacamat, adeti yıllarca